

DRAGONUL ROȘU AL PARTENERIATULUI ESTIC China – Ucraina: Lecții pentru R. Moldova

Victor CHIRILĂ

Iunie 2021

Sumar

- În contextul crizei ucrainene din 2014 și a anexării Crimeei de către Rusia, China a adoptat o poziție de expectativă vizavi de Ucraina;
- Relansarea treptată a dialogului politic a fost însoțită de dinamizarea relațiilor comerciale bilaterale;
- China a surclasat Rusia ca cel mai mare partener comercial al Ucrainei, cooperarea investițională se află, însă, mult sub cota așteptărilor;
- Energia nucleară, industria aeronautică, industria militară sunt domenii care dezvoltă valoarea strategică a Ucrainei pentru China;
- Kievul este în căutarea echilibrului potrivit între cooperarea multidimensională cu China și asigurarea securității sale naționale.

Introducere

Ucraina reprezintă o verigă strategică în planurile Chinei de a construi o infrastructură globală, cunoscută ca Inițiativa „Centurii și Drumului” (BRI), care să unească Asia de Europa¹. În acest context, Ucraina ar putea deveni, în viziunea Beijingului, un atractiv hub logistic dintre China și UE.

Poziția geografică a Ucrainei, extinsele sale resurse naturale, potențialul său industrial, industria sa agroalimentară, infrastructura de transport maritimă și terestră, potențialele noi proiecte infrastructurale, tehnologiile militare, potențialul de cercetare și tehnologic, piața sa desfacere (40 milioane de consumatori), toate reprezintă factori importanți în spatele intereselor chineze tot mai pronunțate și diverse în Ucraina.

În ultimi 10 ani, relațiile dintre China și Ucraina au cunoscut o dinamică ascendentă în domenii, precum: relațiile politice, cooperarea economică, investiții, dezvoltarea infrastructurală și cooperarea militară. Criza ucraineană din 2014 și anexarea Crimeei, nu au oprit această traiectorie a relațiilor bilaterale.

Un parteneriat strategic declarat

Cadrul politico-juridic al relațiilor chineze-ucrainene este definit în prezent de acorduri semnate în perioada 2011 – 2013²: 1) Declarația comună privind stabilirea și dezvoltarea relațiilor de parteneriat strategic între Ucraina și Republica Populară Chineză, semnată în iunie 2011 în timpul vizitei Președintelui Chinei, Hu Jintao, la Kiev; 2) Tratatului de prietenie și cooperare între Ucraina și Republica Populară Chineză și Declarația comună privind aprofundarea în continuare a relațiilor de parteneriat strategic între Ucraina și Republica Populară Chineză semnate în decembrie 2013, în timpul vizitei Președintelui Ucrainei, Viktor Yanukovych, la Beijing.

În contextul crizei ucrainene din 2014 și anexării Crimeei de către Rusia, China adoptat o poziție de expectativă vizavi de Ucraina³. Dialogul bilateral a fost relansat treptat în următorii trei ani, culminând cu întâlnirea la nivel de șefi de state în ianuarie 2017, la Forumul Economic de la Davos, și cu ședința Comisia interguvernamentale care a avut loc la Kiev, din decembrie 2017, în cadrul căreia au fost semnate o serie de acorduri, inclusiv Planul de acțiune Ucraina - China privind implementarea inițiativei de creare a Centurii economice și Căii maritime a ”Marelui Drum al Mătășii” a secolului XXI (Great Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road)⁴.

Ulterior, în decembrie 2020, în cadrul celei de-a patra ședințe a Comisiei Interguvernamentale China-Ucraina, părțile au semnat un plan de cooperare⁵ pentru construcția comună a Inițiativei ”Centurii și Drumului”, noua denumire a inițiativei chineze „O singură Centură, un singur Drum” (One Belt, One Road (OBOR)), lansată de Președintele Chinei, Xi Jinping, în septembrie 2013. În opinia experților ucraineni, respectivele planuri de acțiuni conțin în mare parte afirmații generale și mai puțin conținut și angajamente concrete. Prin urmare, au un caracter, mai curând, declarativ și, mai puțin, obligatoriu.

¹ The Diplomat, Why China is Setting its Sights on Ukraine, October 4th, 2019, <https://thediplomat.com/2019/10/why-china-is-setting-its-sights-on-ukraine/>

² Embassy of Ukraine to China, Political Relations between Ukraine and China, <https://china.mfa.gov.ua/en/partnership/185-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem>

³ Sergiy Gerasymchuk & Yurii Poita, Ukraine-China after 2014: a new chapter in the relationship, Friedrich Ebert Stiftung, September 2018, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14703.pdf>

⁴ Ibidem

⁵ Interview: BRI cooperation to deepen Ukraine-China relations – expert, Xinhua, December 25th, 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-12/25/c_139618771.htm

China a propus Ucrainei o serie de inițiative chemate să aprofundeze cooperarea bilaterală, printre care negocierea unei zone de liber schimb și semnarea unui acord de introducere a regimului de călătorii fără vize între ambele state⁶. Până în prezent, negocierea zonei de liber schimb a rămas la etapa de intenții declarate, iar regimul de călătorii fără vize a fost implementat parțial/temporar. La 23 martie 2021, Ucraina a introdus unilateral un regim temporar de călătorii fără vize pentru turiștii chinezi. Președintele Volodymyr Zelenskiy a semnat un decret prin care a anulat obligativitatea vizei de intrare în Ucraina pentru a „dezvolta relațiile de prietenie și a intensifica cooperarea bilaterală în domeniul turismului între Ucraina și China”. Conform decretului, cetățenii chinezi vor avea permisiunea să rămână în Ucraina fără vize timp de 30 de zile între 1 aprilie și 30 septembrie⁷.

Relații comerciale în ascensiune

Relansarea dialogului politic a fost însoțită de dinamizarea relațiilor comerciale bilaterale. Din 2015, Ucraina este unul din cinci cei mai mari exportatori de produse agricole în China și cel mai mare exportator de porumb pe piața chineză, devansând SUA⁸. Compania de stat chineză COFCO (China National Cereals, Oils and Food Stuffs Corporation), unul dintre cei mai mari furnizori chinezi de produse alimentare, a devenit un investitor important în sectorul agroindustrial din Ucraina. COFCO este proprietarul companiei Noble Agri, un jucător cheie în domeniu, deține instalații de prelucrare a semințelor de floarea soarelui în Mariupol, precum și un terminal portuar în Mykolayiv, în construcția căruia a investit \$75 de milioane⁹.

În 2019, China a surclasat Rusia ca cel mai mare partener comercial al Ucrainei. În opinia economiștilor, această turnură ar reprezenta o „schimbarea tectonică” în relațiile ruso-ucrainene¹⁰. În 2020, exporturile ucrainene în China au crescut cu 98%, atingând cifra de \$7,1 miliarde, în timp ce importurile din China au totalizat \$8,3 miliarde. În 2020, exporturile ucrainene pe piața chineză au fost dominate de materia primă: minereu de fier (\$2,5 miliarde), cereale (\$1,9 miliarde), grăsimi și ulei de plante (\$1,1 miliarde), oțel și fier (\$0.6 miliarde).

În opinia experților, creșterea bruscă a comerțului chinez-ucrainean a fost favorizată de câțiva factori internaționali și regionali. În special, exporturile agricole din Ucraina în China s-au extins datorită cererii crescânde de produse agricole pe piața chineză ca urmare a războiului comercial dintre SUA și China și a creșterii tarifelor la produsele americane. Totodată, degradarea relațiilor politice și economice dintre ruso-ucrainene au avut ca efect reducerea cu 65% a valorii comerțului cu Rusia, de la \$31 miliarde în 2013 la \$11,6 miliarde în 2018.

Investiții directe sub potențialul Chinei

Cooperarea investițională se află, însă, mult sub cota așteptărilor. Până la 31 decembrie 2018, Ucraina a reușit să atragă suma de \$32,3 miliarde de investiții străine din totalul

⁶ Sergiy Gerasymchuk & Yurii Poita, Ukraine-China after 2014: a new chapter in the relationship, Friedrich Ebert Stiftung, September 2018, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14703.pdf>

⁷ Ukraine Welcomes Chinese With New Visa-Free Regime, Radio Free Europe, March 24th, 2021, <https://www.rferl.org/a/31166854.html>

⁸ The Diplomat, Why China is Setting its Sights on Ukraine, October 4th, 2019, <https://thediplomat.com/2019/10/why-china-is-setting-its-sights-on-ukraine/>

⁹ Sergiy Gerasymchuk & Yurii Poita, Ukraine-China after 2014: a new chapter in the relationship, Friedrich Ebert Stiftung, September 2018, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14703.pdf>

¹⁰ Who took Russia's place: how did Ukraine's foreign trade change in 2019?, February 3rd, 2019, <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/02/3/7105833/>

necesar de aproximativ \$140 - \$200 miliarde¹¹. Peste 81% din aceste investiții au venit din 10 țări: Cipru, Germania, Olanda, Rusia Federația, Austria, Marea Britanie, Franța, SUA, Insulele Virgine Britanice și Suedia.

La începutul anului 2019, investițiile chineze în economia ucraineană erau de \$17,9 milioane, ceea ce reprezenta doar 0,05% din volumul total de investiții străine atrase de Ucraina¹². Investițiile chineze în economia ucraineană sunt realizate preponderent în agricultură și comerțul angro. În 2019, agricultura reprezenta cea mai mare pondere a investițiilor (39,6%), urmată de producția industrială, care reprezintă (19,4%) sau \$3,53 milioane, dintre care \$1,9 milioane de dolari (56,5%) în industria prelucrătoare, iar \$702 mii (1,99%) în industria minieră. În 2020, investițiile chineze însumau cifra de \$9,6 milioane sau 1,1% din totalul investițiilor străine directe atrase de Ucraina în acest an¹³.

În schimb, companiile chineze de stat sau susținute de stat, preferă să se implice preponderent în proiecte infrastructurale finanțate de guvernul ucrainean și UE, concurând agresiv cu companiile occidentale. Partenerii chinezi sunt foarte abili în câștigarea tenderelor bugetate insuficient de stat, oferind credite la rate mici, pe care nu le condiționează de respectarea practicilor de bună guvernare, asigurarea stabilității fiscale, etc.. Astfel, în ultimii ani, compania chineză „China Harbor Engineering Company Ltd) a implementat proiectul de renovare a portului maritim „Pivdennyi” (Yuzhny) și a câștigat tenderul pentru renovarea portului maritim Chornomorsk, iar „China Pacific Construction Group” a câștigat oferta de \$2 miliarde pentru construcția unei noi linii de metro în Kiev¹⁴. De asemenea, în octombrie 2019, Agenția de stat pentru autostrăzi din Ucraina (Ukravtodor) și Corporația chineză „Road and Bridge Corporation” a semnat un Memorandum de Cooperare pentru implementarea unui proiect de construire a unui pod peste râul Nipru în Zaporizhye. Memorandumul urma să faciliteze obținerea unui împrumut concesional pentru finanțarea proiectului¹⁵. De altfel, Ukravtodor a semnat o serie de acorduri de cooperare cu întreprinderile chineze pentru reabilitarea infrastructurii drumurilor din Ucraina¹⁶.

În opinia experților, companiile chineze sunt implicate în multiple proiecte de reabilitare/construcție a infrastructurii de transport terestru, fluvial și maritim care ar urma să faciliteze comerțul între Ucraina și UE, însă numărul lor real nu este clar și transparența lor lasă de dorit¹⁷. În plus, implicarea companiilor chineze în realizarea proiectelor infrastructurale din Ucraina nu este întotdeauna la nivelul așteptărilor și angajamentelor asumate. De exemplu, în 2020, Agenția de stat a autostrăzilor din Ucraina (Ukravtodor) a reziliat un contract cu Corporația chineză „Sinohydro Limited”, angajată în construcția unui drum de ocolire în jurul orașului Zhytomyr, din cauza încălcării contractului și a ritmului lent de lucru. Această secțiune a drumului este reconstruită ca parte a Proiectului de

¹¹ Liliya Ukrayinets, Chinese FDI to Ukraine in the context of road and belt initiative, Eastern European Journal of Regional Studies, Volume 5, Issue 1, June 2019, https://cei.ase.md/journal/files/issue_51/EEJRS_5.1_p062-077_UKR.pdf

¹² Ibidem

¹³ National Bank of Ukraine, Statistics: Direct Investments, <https://bank.gov.ua/en/statistic/sector-external/data-sector-external#5>

¹⁴ The Diplomat, Why China is Setting its Sights on Ukraine, October 4th, 2019, <https://thediplomat.com/2019/10/why-china-is-setting-its-sights-on-ukraine/>

¹⁵ Ukravtodor and China Road and Bridge Corporation SRVC signed a Memorandum of Cooperation, October 21st, 2019, https://ukravtodor.gov.ua/press/news/ukravtodor_ta_kytaiska_kompaniia_china_road_and_bridge_corporation_sr_vs_uklaly_memorandum_pro_spivpratsiu.html

¹⁶ Chinese company signed a contract to repair two highways in Ukraine, October 11th, 2017, <https://uawire.org/chinese-company-signed-a-contract-to-repair-two-freeways-in-ukraine>

¹⁷ The Diplomat, Why China is Setting its Sights on Ukraine, October 4th, 2019, <https://thediplomat.com/2019/10/why-china-is-setting-its-sights-on-ukraine/>

coridoare paneuropene/Drumuri europene din Ucraina II finanțat de Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și Banca Europeană de Investiții (BEI)¹⁸.

Tehnologia militară ucraineană un bonus mult râvnit de China

Interesele chineze în Ucraina nu se limitează doar la agricultura, industria minieră și infrastructura de transport maritimă și terestră. China este, de asemenea, interesată de industria nucleară a Ucrainei. În 2015, compania de stat ucraineană „Energia nucleară” a semnat un memorandum de cooperare cu compania de stat chineză de energie nucleară (CNEIC) au semnat un memorandum de cooperare care prevedea analiza potențialelor proiecte de cooperare în domenii precum explorarea și dezvoltarea zăcămintelor de uraniu, extragerea și prelucrarea minereurilor de uraniu, modernizare minelor existente și a unei instalații hidrometalurgice¹⁹.

De asemenea, în iunie 2018, China National Nuclear Corporation (CNNC) a semnat un Memorandum cu privire la posibilitățile de cooperare internațională cu Enerhoatom în vederea finalizării construcției celui de-al treilea și al patrulea bloc al centralei electrice Khmelnytskyi²⁰, concurând în acest sens cu compania „American Westinghouse Electric Company” și compania rusă „TVEL”. Interesul manifestat de Beijing față de industria nucleară ucraineană nu este deloc întâmplător. Până în 2030, China intenționează să construiască 30 de reactoare nucleare în cadrul inițiativei BRI²¹.

Colaborarea aerospațială, cooperarea militară și industria militară ucraineană sunt alte trei domenii care dezvoltă valoarea strategică a Ucrainei pentru China. În 2016, Ucraina și China au negociat și semnat Programul de Cooperare Spațială pentru perioada 2016-2020²². Programul prevedea implementarea în comun a peste 70 de proiecte, precum construcția de echipamente aerospațiale necesare pentru realizarea programului de explorare lunară și misiunile de explorare a sistemului solar inițiate de China. Printre domeniile cheie ale cooperării aerospațiale se numără, inclusiv, proiectarea și construcția de piese de schimb pentru rachete de transport și aparate spațiale, cercetare și crearea de materiale moderne pentru tehnologia spațială, etc..

De asemenea, cooperarea bilaterală în domeniul militar și tehnologiilor militare este destul de dinamică. Între China și Ucraina există un dialog permanent, în special, în cadrul reuniunilor regulate ale Comisiei interguvernamentale de coordonatoare a cooperării militare și tehnice. De exemplu, în august 2017, această comisie interguvernamentală a convenit să intensifice parteneriatul în domeniul cooperării militare și tehnice²³. În special, părțile au discutat despre crearea de companii comune în domeniul industriei militare pentru a îmbunătăți comunicarea între companii și instituțiile statale.

China este, de asemenea, unul dintre cei mai importanți importatori de echipamente

¹⁸ Ukravtodor terminates contract with Chinese company, October 16th, 2020, <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3118554-ukravtodor-terminates-contract-with-chinese-company.html>

¹⁹ Украина договорилась с Китаем о ядерном сотрудничестве, 21 июля 2015,

<https://www.dsnews.ua/economics/ukraina-dogovorilas-s-kitaem-o-yadernom-sotrudnichestve-21072015111700/amp>

²⁰ Sergiy Gerasymchuk & Yurii Poita, Ukraine-China after 2014: a new chapter in the relationship, Friedrich Ebert Stiftung, September 2018, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14703.pdf>

²¹ Китай хочет створити 30 ядерних реакторів в рамках проекту "Один пояс, один шлях", 20 Червня 2019, <https://glavcom.ua/news/kitay-hoche-stvoriti-30-yadernih-reaktoriv-v-ramkah-proektu-odin-poyas-odin-shlyah-603278.html>

²² Sergiy Gerasymchuk & Yurii Poita, Ukraine-China after 2014: a new chapter in the relationship, Friedrich Ebert Stiftung, September 2018, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14703.pdf>

²³ Ibidem

militare ucrainene. Conform datelor Institutului internațional pentru pace și cercetare din Stockholm (SIPRI), în perioada 2016-2020, Ucraina a ocupat locul 12 în lista statelor exportatoare de echipamente militare, Chinei revenindu-i 36% din totalul exporturile militare ucrainene²⁴. În ultimii ani, compania ucraineană Motorsich a furnizat motoare și alte componente pentru avioanele chinezești de antrenament K-8 și L-25. De asemenea, Ucraina a construit și a livrat în China două nave de debarcare cu perne de aer 958 Bison, iar inginerii ucraineni au participat la construcția alte nave în China²⁵. În opinia experților ucraineni, Ucraina, la rândul ei, ar fi interesată de aprofundarea cooperării militare cu China în sfera producerii avioanelor de luptă și a platformelor plutitoare de mare viteză, necesare pentru construcția așa-numitei „flote de țanțari” a Ucrainei²⁶.

În ciuda dezvoltării rapide a capacităților sale de producere a armamentului modern, China rămâne în continuare dependentă de importul unor anumite tehnologii de echipamente militare, în particular, procurarea motoarelor pentru avioanele de luptă²⁷. Urmărind să depășească acest handicap tehnologic, China este interesată de achiziționarea unor active strategice în Ucraina, cum ar fi vestita companie aeronautică Motorsich, care a construit motoarele celei mai mari aeronave de transport din lume, An-225 Mriya.

Cooperarea economică versus securitatea națională

Interesul Chinei pentru procurarea Motorsich datează încă din 2009. Mai multe companii chineze și-au exprimat interesul pentru achiziționarea de acțiuni la această întreprindere pentru a obține acces la tehnologii strategice cu dublă utilizare, importante pentru armata chineză. În 2015, compania chineză „Beijing Xinwei Technology Group” a propus proiecte comune cu Motorsich. Un an mai târziu, 56% din acțiunile Motorsich²⁸ au fost vândute unor companii controlate de cetățeni chinezi, iar companiei ucrainene i s-a acordat de către China un împrumut concesional în valoare de \$100 milioane²⁹.

În 2017, Serviciul de Securitate al Ucrainei (SSU) a deschis un dosar penal legat de aceste vânzări de acțiuni, investigând „sabotajul” și „pregătirea unei infrațiuni”. Conform investigațiilor SSU, „Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment” a încercat să folosească companii subsidiare înregistrate în Insulele Virgine Britanice și Panama pentru a achiziționa o participație majoritară la Motorsich. Ulterior, judecătoria districtului Shevchenko din Kiev, a emis o hotărâre de blocare a tranzacției și a arestat 41% din acțiunile Motorsich, deținute de cinci companii chineze înregistrate în offshore³⁰. În august 2019, administrația americană, prin intermediul Consilierului National de Securitate, John Bolton, a avertizat Kievul că achiziționarea Motorsich de către compania chineză „Beijing Skyrizon Aviation” va reprezenta o mare gafă strategică și va atrage Ucraina în ”capcana chineză a datoriilor”³¹.

La 29 ianuarie 2021, Președintele ucrainean, Volodymyr Zelensky, a semnat un decret care a pus în aplicare decizia Consiliului Național de Securitate și Apărare (NSDC) de a impune

²⁴ Trends in International Arms Transfers (2020), SIPRI, March 2021, https://www.sipri.org/sites/default/files/2021-03/fs_2103_at_2020_v2.pdf

²⁵ Sergiy Gerasymchuk & Yurii Poita, Ukraine-China after 2014: a new chapter in the relationship, Friedrich Ebert Stiftung, September 2018, <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14703.pdf>

²⁶ Ibidem

²⁷ Trends in International Arms Transfers (2020), SIPRI, March 2019, https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-03/fs_1903_at_2018.pdf

²⁸ New Year, New Battles: China Does Not Plan to Give up Motor Sich?, Eurasia Daily Monitor, Volume: 18, Issue: 19, February 3rd, 2021, <https://jamestown.org/program/new-year-new-battles-china-does-not-plan-to-give-up-motor-sich/>

²⁹ China's Growing Interest in Ukraine: A Window of Opportunity or a Point of Concern?, Eurasia Daily Monitor Volume: 16 Issue: 120, September 6th, 2019, <https://jamestown.org/program/chinas-growing-interest-in-ukraine-a-window-of-opportunity-or-a-point-of-concern/>

³⁰ Ibidem

³¹ Ibidem

măsurile restrictive pe o perioadă de trei ani asupra mai multor cetățeni chinezi și afacerilor lor afiliate. Aceste sancțiuni vizează cetățenii chinezi Wang Jing, Du Tao și Chen Hoyshen, precum și companiile „Beijing Xinwei Technology Group”, „Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment” și „Skyrizon Aircraft Holdings Limited” împreună cu compania-mamă, „Hong Kong Skyrizon Holdings Limited”, toate implicate în achiziționarea companiei Motorsich.

Prin respectiva decizie, au fost înghețate activele entităților vizate în Ucraina, restricționate operațiunile lor comerciale, împiedicată orice retragere de capital din Ucraina, interzis complet orice tranzacții care implică valori mobiliare ale căror emitente sunt acestea și interzis achiziționarea de întreprinderi în Ucraina. În opinia companiilor chineze vizate de decretul prezidențial, Kievul le-a expropriat proprietatea și a încălcat obligațiile internaționale asumate în temeiul Acordului din 1992 dintre guvernul Ucrainei și guvernul Republicii Populare China (RPC). Ele cer compensații în valoare de \$3,5 miliarde de la Ucraina și amenință guvernul ucrainean cu arbitrajul internațional.

Angajat într-un parteneriat tot mai strâns cu SUA și Alianța Nord-Atlantică (OTAN), ambele cheie pentru a face față Rusiei, Kievul este în căutarea echilibrului potrivit între cooperarea multidimensională cu China, importantă pentru dezvoltarea sa economică, și asigurarea securității sale naționale. Această realitate este suficient de evidentă nu doar în cazul companiei Motorsich, dar și a companiei chineze Huawei prezentă în Ucraina din anul 2000. În 2017, Huawei Ucraina s-a lansat pe piața echipamentelor IT la scară largă pentru sectorul corporativ, iar anterior compania implementat mai multe proiecte de modernizare a infrastructurii de telecomunicații ucrainene, inclusiv la Ministerul Dezvoltării Economice și Comerțului, Ministerul Afacerilor Externe, Banca Națională a Ucrainei și alte agenții guvernamentale și companii private³².

De asemenea, Huawei a deschis, în 2016, un centru de cercetare la Kiev, iar împreună cu operatorii locali a facilitat tranziția rapidă de la 2G la 4G în Ucraina, ceea ce a accelerat acest proces cu 3-5 ani comparativ cu alte țări³³. Cu toate acestea, în decembrie 2020, în timp ce la Kiev se afla în vizită de lucru Sub-secretarul de stat al SUA, Keith Krach, guvernul ucrainean a scos din birourile sale echipamentele gigantului chinez de telecomunicații Huawei. În plus, compania a fost exclus de la programul ucrainean de digitalizare „Orașul Inteligent” (Smart City) în favoarea companiei americane Cisco, iar ministrul de externe ucrainean, Dmytro Kuleba a reproșat public Serviciului de stat pentru comunicații speciale și protecția informației pentru că nu a coordonat cu ministrul de externe semnarea, în octombrie 2020, a memorandumului de cooperare cu Huawei în domeniile securității cibernetice, apărării cibernetice și telecomunicații³⁴.

Autoritățile de la Kiev au inițiat deja măsuri pentru a aborda această tensiune/dilemă, tot mai evidentă în cazul Chinei, dintre cooperarea economică bilaterală și considerentele legate de asigurarea securității naționale. Astfel, Ministerul dezvoltării economice și al comerțului de la Kiev a elaborat, cu asistența experților din statele G-7, primul proiect de lege din istoria ucraineană pentru a introduce o procedură interdepartamentală ce prevede scanarea

³² 20 years of Huawei in Ukraine: Supporting information and communication technology talents for the development of the digital economy of the future, November 30th, 2020, <https://nv.ua/ukr/project/huawei-yak-kompaniya-rozvivaye-it-ukrajini-novini-ukrajini-50127178.html>

³³ Ibidem

³⁴ Ukraine's China Policy: A (Not so) Delicate Balance, Eurasia Daily Monitor Volume: 18 Issue: 24, February 11th, 2021, <https://jamestown.org/program/ukraines-china-policy-a-not-so-delicate-balance/>

investițiilor internaționale pentru depistarea potențialelor riscuri la adresa securității naționale³⁵.

Concluzii/Lecții pentru R. Moldova

- Relansarea dialogului politic dintre China și Ucraina a fost însoțită de dinamizarea relațiilor comerciale bilaterale;
- Dezvoltarea bruscă a comerțului chinez-ucrainean a fost favorizată de factori internaționali și regionali. În special, exporturile agricole din Ucraina au crescut datorită cererii crescânde de produse agricole pe piața chineză ca urmare a războiului comercial dintre SUA și China și a creșterii tarifelor la produsele americane;
- Investițiile chineze în economia ucraineană sunt realizate preponderent în agricultură și comerțul angro;
- Companiile chineze preferă să se implice preponderent în proiecte infrastructurale finanțate de guvernul ucrainean și UE, concurând agresiv cu companiile occidentale;
- Partenerii chinezi sunt foarte abili în câștigarea tenderelor bugetate insuficient de stat, oferind credite la rate mici, pe care nu le condiționează de respectarea practicilor de bună guvernare, asigurarea stabilității fiscale, etc.;
- Companiile chineze sunt implicate în multiple proiecte de reabilitare/construcție a infrastructurii de transport terestru, fluvial și maritim care ar urma să faciliteze comerțul între Ucraina și UE, însă numărul lor real nu este clar și transparența lor lasă de dorit;
- Implicarea companiilor chineze în realizarea proiectelor infrastructurale din Ucraina nu este întotdeauna la nivelul așteptărilor și angajamentelor asumate;
- Interesele chineze în Ucraina nu se limitează doar la agricultură, industria minieră și infrastructura de transport maritimă și terestră. China este, de asemenea, interesată de industria nucleară a Ucrainei;
- Colaborarea aerospațială, cooperarea militară și industria militară ucraineană sunt alte trei domenii care dezvoltă valoarea strategică a Ucrainei pentru China;
- China este interesată de achiziționarea unor active strategice în Ucraina pentru a obține acces la tehnologii cu dublă utilizare, importante pentru armata chineză;
- Angajat într-un parteneriat tot mai strâns cu SUA și Alianța Nord-Atlantică (OTAN), ambele cheie pentru a face față Rusiei, Kievul este în căutarea echilibrului potrivit între cooperarea multidimensională cu China, importantă pentru dezvoltarea sa economică, și asigurarea securității sale naționale;

³⁵ For the first time in Ukraine, screening of foreign investments to protect national interests will work, Press Service of the Ministry of Economy, January 20th, 2021,

<https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a13cd07c-99ee-4334-aa0e-01ab08a401d9&title=VUkrainiVpersheZapratsiuSkryningInozemnikhInvestitsiiDliaZakhistuNatsionalnikhInteresiv-IgorPetrashko>

- Autoritățile de la Kiev au inițiat deja măsuri pentru a aborda această tensiune/dilemă, tot mai evidentă în cazul Chinei, dintre cooperarea economică bilaterală și considerentele legate de asigurarea securității naționale.

Abrevieri:

BRI	Belt & Road Initiative
CNEIC	China Nuclear Energy Industry Corporation
CNNC	China National Nuclear Corporation
COFCO	China National Cereals, Oils and Food Stuffs Corporation
OBOR	One Belt, One Road
OTAN	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
SSU	Serviciul de securitate din Ucraina
UE	Uniunea Europeană
SUA	Statele Unite ale Americii

Despre autor

Victor Chirilă este director executiv al Asociației pentru Politica Externă (APE). El deține un master în politici publice europene acordat de Universitatea Edinburgh, Marea Britanie. Între 1996 și 2006, dl Chirilă a activat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova. În această perioadă, el a ocupat diferite funcții, inclusiv director adjunct al Departamentului de integrare europeană, șef de cabinet al ministrului de externe, consilier politic la Ambasada Moldovei în Statul Unit al Americii, director adjunct al Departamentului Europa și America de Nord și Departamentul Internațional Departamentul Relații Economice. A scris numeroase analize, comentarii și studii privind integrarea europeană, politica externă a Moldovei, relațiile internaționale și soluționarea transnistreană, care pot fi găsite pe site-ul web al Asociației pentru politica externă – www.ape.md

Despre Asociația pentru Politica Externă din Moldova

Asociația pentru Politică Externă (APE) este unul dintre principalele think-tank-uri din Moldova în domeniul politicii externe. Asociația e angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europenizării țării. APE a fost constituită în 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, care au decis să contribuie prin experiența și expertiza lor la formularea și promovarea unei politici externe a Republicii Moldova coerente, credibile și eficiente.

Această lucrare a fost elaborată în cadrul proiectului “Moldova reality check – Study visit to Moldova for the US and European experts, journalist and public official” implementat cu suportul financiar al The Black Sea Trust for Regional Cooperation din București. Opiniile exprimate în această lucrare sunt cele ale autorilor și nu reflectă neapărat viziunile The Black Sea Trust for Regional Cooperation sau cele ale Asociației pentru Politica Externă din Moldova.